

νόημα

νόημα, το, ουσ. [<αρχ. νόημα], το νόημα. **1.** η έννοια, η σημασία: «το νόημα της φράσης είναι πως δεν πρέπει να 'χεις εμπιστοσύνη σε κανέναν || δεν έχει νόημα τώρα που μου ζητάς συγνώμη, αφού το κακό έγινε». **2.** η ιδέα, η αφηρημένη σκέψη: «τα νοήματα του κειμένου είναι πολύ υψηλά». **3.** η επιδίωξη, ο σκοπός: «όλη αυτή η ιστορία έγινε χωρίς κανένα νόημα». **4.** το γνώσιμο, το νεύμα με το κεφάλι, τα χέρια ή τα μάτια ως μέσο συνεννόησης μεταξύ των ανθρώπων: «μόλις είδε να 'ρχονται οι αστυνομικοί, άρχισε τα νοήματα για να την κοπανήσουν || οι κωφάλαλοι ως γνωστό συνεννοούνται με νοήματα». (Ακολουθούν 13 φρ.)·

- *δε βγάζω νόημα ή δε βγαίνει νόημα*, **α.** δεν μπορώ να κατανοήσω αυτά που λέει κάποιος, είτε γιατί δε διατυπώνει σωστά και καθαρά τη σκέψη του είτε γιατί μιλάει σε μια ειδική γλώσσα: «μια ώρα μιλάει και δε βγάζω νόημα τι λέει || κάθε φορά που μιλάω μ' αυτόν τον κομπιουτερά, δε βγάζω νόημα απ' αυτά που μου λέει». (Τραγούδι: *λες πως **νόημα δε βγάζεις** και στην τρύπα σου λουφάζεις*). **β.** δεν μπορώ να κατανοήσω κάποιο κείμενο, είτε γιατί είναι κακογραμμένο είτε γιατί είναι ειδικού περιεχομένου: «διάβασε κι εσύ αυτό το βιβλίο και θα δεις πως δε βγαίνει νόημα || για πες μου, τι νόημα έβγαλες απ' αυτό το βιβλίο;». **γ.** δεν μπορώ να κατανοήσω κάποιο χειρόγραφο κείμενο, γιατί είναι γραμμένο με πολύ μικρά ή δυσανάγνωστα γράμματα: «με τα γραμματάκια αυτά που έχει γράψει το σημειώμά του, δεν μπορώ να βγάλω νόημα»·

- *δεν έχει νόημα*, λέγεται για ενέργεια ή πράξη που γίνεται άκαιρα και για το λόγο αυτό δεν προσφέρει καμιά ωφέλεια ή δεν εξυπηρετεί καμιά σκοπιμότητα: «έπρεπε να τον βοηθήσουμε τότε που είχε την ανάγκη μας, γιατί, τώρα που ξεπέρασε τη δυσκολία, δεν έχει νόημα ό,τι και να κάνουμε»·

- *είναι χωρίς νόημα*, δεν αξίζει τον κόπο να ασχολείται κανείς με το πρόσωπο ή το πράγμα για το οποίο γίνεται λόγος, γιατί δεν παρουσιάζει κανένα ενδιαφέρον ή γιατί δεν έχει καμιά αξία: «δε μ' ενδιαφέρει αυτός ο άνθρωπος, γιατί είναι χωρίς νόημα || είναι ένα μπηχλιμπίδι χωρίς νόημα και δε με νοιάζει, αν το χάσω»·

- *έπιασε το νόημα της ζωής*, λέγεται για άτομο που έχει βρει τον τρόπο να περνάει καλά στη ζωή του χωρίς να καταβάλει ιδιαίτερο κόπο και χωρίς να στενοχωριέται για τίποτα: «ο τάδε έπιασε το νόημα της ζωής και την περνάει ζωή και κότα»·

- *έχει νόημα*; είναι σκόπιμο; εξυπηρετεί κάποιον πρακτικό σκοπό(;): «απ' τη στιγμή που είναι αντίθετος με τις απόψεις μας, έχει νόημα να του ζητήσουμε να μας ψηφίσει;». Πολλές φορές, μετά το ρ. της φρ. ακολουθεί το κάποιο·

- *κάνω νόημα*, γνώφω, νεύω: «μόλις δεις κάτι ύποπτο, κάνε μου νόημα να φύγω». (Τραγούδι: *είν' η αγάπη μπουκέτο βιολέτες πιάσε, κόψε και μύρισέ τες, όταν περνάει η ευτυχία και **νόημα σου κάνει**, πιάσ' της το χέρι γιατί αύριο θα είναι αργά*)·

- *κοιτάζω με νόημα (κάποιον)*, κοιτάζω κάποιον με τέτοιο τρόπο, ώστε εκφράζω κάποιο υπονοούμενο, ιδίως ερωτικό: «την κοιτούσα με νόημα μια ώρα, αλλά αυτή έκανε πως δεν καταλάβαινε τίποτα»·

- *μπαίνω στο νόημα*, αντιλαμβάνομαι, καταλαβαίνω, κατανοώ κάτι: «πρέπει να του πεις κάτι πολλές φορές, γιατί δεν μπαίνει εύκολα στο νόημα». (Λαϊκό τραγούδι: *αρχίζω από τώρα να σε καταλαβαίνω και λίγο, λίγο, λίγο, **στο νόημα σου μπαίνω***)·

- *πιάνω το νόημα*, βλ. φρ. *μπαίνω στο νόημα*. (Λαϊκό τραγούδι: *έχω πιάσει το νόημα και δεν έχω άγχος και κανένα πρόβλημα*)·

- *τι νόημα έχει*; βλ. φρ. *δεν έχει νόημα*·

- *το 'πιασε το νόημα*, αντιλήφθηκε, κατάλαβε, κατανόησε κάτι που του το έλεγα με νοήματα ή υπονοούμενα: «μόλις του 'κλεισα ματάκι πως ερχόταν η γυναίκα του, το 'πιασε το νόημα κι έδιωξε την γκόμενα από κοντά του || την είχα καρφώσει με τα μάτια και συνεχώς της χαμογελούσα, αλλά δεν το 'πιασε το νόημα κι έτσι έμεινα με τη γλύκα»·

- τον βάζω στο νόημα, βλ. φρ. τον μπάζω στο νόημα·

- τον μπάζω στο νόημα, τον βοηθώ να καταλάβει κάτι, τον κατατοπίζω σε κάτι: «διευκρίνιζε υπομονητικά κάθε του απορία για να τον μπάσει στο νόημα της δουλειάς».

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας